

**Інноваційні підходи до оцінки фінансової стійкості
та надійності страхових компаній
на основі ризик-орієнтованого аналізу**

Єрохін Сергій Аркадійович¹, Бігдаш Володимир Дмитрович²

Опубліковано	Секція	УДК
03.06.2024	Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок	338.48

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17567021>

Анотація. Стаття присвячена дослідженню інноваційних підходів до оцінки фінансової стійкості та надійності страхових компаній на основі ризик-орієнтованого аналізу.

У статті досліджено механізм впливу облігацій внутрішньої та зовнішньої державної позики на формування й структуру державного боргу України. Визначено роль облігацій державної позики як одного з ключових фінансових інструментів фондового ринку, що забезпечують фінансування бюджетного дефіциту, підтримання ліквідності та реалізацію державної боргової політики. Розкрито економічну сутність внутрішніх і зовнішніх державних запозичень, проаналізовано їхню динаміку та вплив на стабільність фінансової системи країни. Особливу увагу приділено дослідженню структури державного боргу, співвідношенню внутрішніх і зовнішніх позик, а також ризикам, що виникають унаслідок коливань валютного курсу, зміни вартості запозичень і коливань на міжнародних ринках капіталу. Обґрунтовано значення ринку державних облігацій як чинника розвитку вітчизняного фондового ринку, підвищення інвестиційної привабливості та забезпечення стабільного функціонування фінансової системи. Зазначено, що ефективне управління випусками облігацій внутрішньої державної позики дозволяє мінімізувати ризики боргового навантаження, підвищити прозорість боргової політики та зміцнити довіру інвесторів. Запропоновано напрями вдосконалення механізмів державного запозичення, зокрема оптимізацію термінів і вартості випусків, посилення контролю за динамікою обслуговування боргу та розширення участі внутрішніх інвесторів у купівлі державних цінних паперів. Результати дослідження можуть бути використані для формування ефективної боргової політики держави, модернізації фінансового ринку України та підвищення його ролі в забезпеченні макроекономічної стабільності.

Ключові слова: страховий ринок, страхові компанії, інновації, фінансування, оцінка, фінансова стійкість, фінансова надійність, ризик-орієнтований аналіз.

¹ доктор економічних наук, професор, Національна академія управління, <https://orcid.org/0009-0008-1594-8984>

² старший викладач, Національна академія управління, Міжрегіональна академія управління персоналом, <https://orcid.org/0000-0001-8069-8792>

Innovative approaches to assessing the financial stability and reliability of insurance companies based on risk-based analysis

Abstract. The article is devoted to the study of innovative approaches to assessing the financial stability and reliability of insurance companies based on risk-based analysis.

The article examines the mechanism of influence of domestic and external government bonds on the formation and structure of Ukraine's public debt. The role of government bonds as one of the key financial instruments of the stock market is defined, ensuring budget deficit financing, liquidity maintenance, and the implementation of the national debt policy. The economic nature of internal and external borrowings is revealed, and their dynamics and impact on the stability of the financial system are analyzed. Particular attention is paid to the structure of public debt, the ratio between internal and external loans, and the associated risks caused by exchange rate fluctuations, changes in borrowing costs, and volatility in international capital markets. The significance of the government bond market is substantiated as a factor contributing to the development of the domestic stock market, enhancement of investment attractiveness, and stabilization of the financial system. It is emphasized that effective management of domestic bond issues allows minimizing debt burden risks, improving transparency in debt policy, and strengthening investor confidence. The article proposes directions for improving government borrowing mechanisms, including optimization of issuance terms and costs, enhancement of debt servicing control, and broader participation of domestic investors in purchasing government securities. The research results can be applied in developing an effective public debt management policy, modernizing Ukraine's financial market, and increasing its role in ensuring macroeconomic stability.

Keywords: insurance market, insurance companies, innovations, financing, assessment, financial stability, financial reliability, risk-based analysis.

Вступ

Сучасний страховий ринок зазнає суттєвих трансформацій під впливом цифровізації, глобалізації фінансових процесів і посилення вимог до ризик-орієнтованого регулювання. Підвищення складності страхових операцій, зростання кількості ризиків і потреба в забезпеченні фінансової стабільності страхових компаній зумовлюють необхідність перегляду традиційних підходів до оцінювання їхньої надійності. Особливої актуальності набуває формування інноваційних методичних інструментів, що базуються на цифрових технологіях, аналітиці великих даних і штучному інтелекті. Саме ці чинники визначають важливість дослідження інноваційних підходів до оцінки фінансової стійкості страхових компаній, спрямованих на підвищення ефективності управління ризиками та забезпечення довгострокової стабільності страхового ринку України.

Дослідження інноваційних підходів до оцінки фінансової стійкості та надійності страхових компаній було інтересом наукових пошуків доволі значної частини вітчизняних науковців, зокрема: І. Аберніхіна та І. Сокиринська досліджували систему показників оцінки фінансової надійності страховиків [1]; рейтингову оцінку страхових компаній в Україні спостерігається у дослідженнях Л. Войтович [4] та N. Vilous,, A. Peleshanko [13]. Аналіз головних показників фінансової стійкості страхової компанії з використанням імітаційного моделювання оприлюднено в дослідженні колективу авторів О. Клепікова, С. Поліщук, О. Сарамков, Д. Нечай [7]. В той же час значна частина досліджень присвячена шляхам удосконалення оцінювання фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній, які проведені у статті О. Рись [9]

Таким чином, аналіз наукових джерел засвідчує, що забезпечення фінансової стійкості та надійності страхових компаній потребує впровадження інноваційних, ризик-орієнтованих підходів до оцінювання їхнього фінансового стану. Традиційні

методи аналізу, засновані виключно на показниках ліквідності, платоспроможності та прибутковості, вже не відображають повною мірою реальний рівень стійкості страховиків в умовах динамічного ринкового середовища. Використання ризик-орієнтованого аналізу дозволяє ідентифікувати потенційні загрози, оцінити чутливість компанії до внутрішніх і зовнішніх факторів ризику та підвищити ефективність управлінських рішень. Комплексний підхід до оцінки фінансової стійкості страхових компаній передбачає поєднання фінансових, ризикових та інноваційно-технологічних індикаторів, що дає змогу формувати адаптивну систему моніторингу та прогнозування, орієнтовану на довгострокову стабільність і розвиток страхового ринку.

Метою цього дослідження є вироблення інноваційних підходів до оцінки фінансової стійкості та надійності страхових компаній.

Результати

Сучасні трансформаційні процеси у фінансовому секторі України, зокрема в галузі страхування, вимагають розробки інноваційних методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості та надійності страхових компаній. Особливу увагу привертають компанії зі страхування життя, діяльність яких передбачає довгострокові фінансові зобов'язання, необхідність формування значних страхових резервів, управління ризиками та впровадження технологічних інструментів моніторингу фінансових показників у режимі реального часу.

Діджиталізація та зростання ролі ризик-орієнтованого нагляду визначають особливу актуальність створення інтелектуальних систем аналізу даних, що базуються на моделях BIG DATA, машинного навчання та штучного інтелекту. Такі системи та моделі дозволяють підвищити точність прогнозування фінансової стійкості страхових компаній, виявляти потенційні загрози ліквідності та платоспроможності, а також оперативно реагувати на зміни ринкового середовища.

Фінансова стійкість страховика у новій парадигмі буття оцінюється не лише за традиційними фінансовими показниками, а й за суспільно-значущими показниками, з-поміж яких:

- динаміка ризиків,
- ефективність цифрових стратегій управління активами,
- рівень кіберзахисту,
- інноваційність бізнес-моделі,
- якість корпоративного управління,
- та інші.

Таким чином, інноваційно-технологічний підхід передбачає використання цифрових платформ управління ризиками, систем скорингового аналізу, автоматизованих індикаторів раннього попередження та хмарних технологій збору фінансової звітності (рис. 1.)

Зарубіжна практика оцінки фінансової стійкості та надійності страхових компаній свідчить, що провідні регулятори фінансових ринків (зокрема, NAIC у США, EIOPA у ЄС) активно впроваджують ризик-орієнтовані підходи до оцінювання страхових компаній, що базуються на моделі Solvency II, де визначальними є цифрова прозорість, достовірність даних і гнучкість управлінських рішень.

В Україні подібні ініціативи підтримуються, адже у цьому контексті доцільним є удосконалення існуючих тестів раннього попередження (ТРП), що базуються на багатофакторному аналізі, шляхом інтеграції інноваційних цифрових показників — рівня технологічної зрілості компанії, автоматизації процесів, цифрової доступності сервісів і рівня клієнтської довіри.

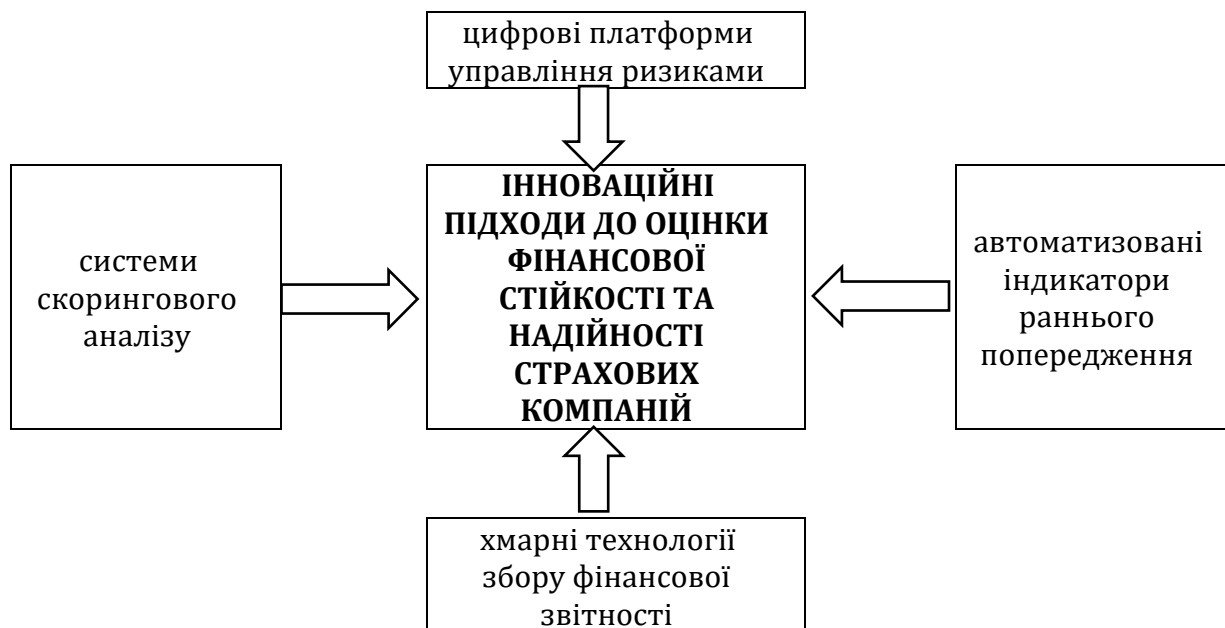

Рис. 1. Інноваційні підходи до оцінки фінансової стійкості та надійності страхових компаній

Джерело: побудовано авторами.

Для побудови комплексної системи оцінки фінансової стійкості страхових компаній доцільно формувати три взаємопов'язані блоки показників (рис. 2.)

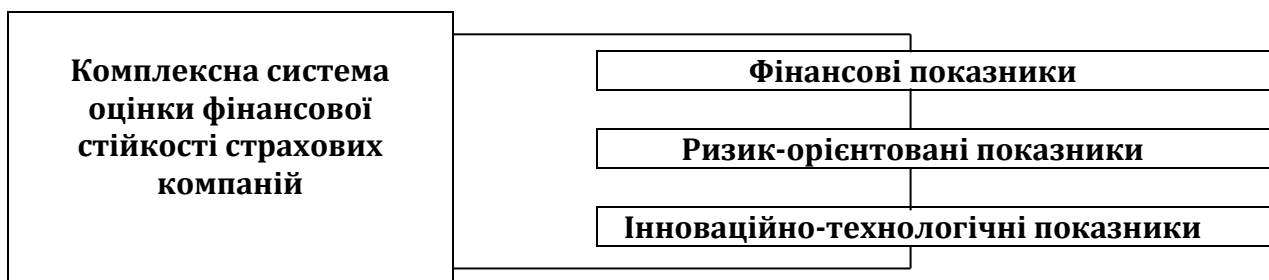

Рис. 2. Комплексна система оцінки фінансової стійкості страхових компаній

Джерело: побудовано авторами.

Фінансові показники — ліквідність, платоспроможність, рентабельність власного капіталу, дохідність інвестицій;

Ризик-орієнтовані показники — частка ризикових активів, диверсифікація інвестиційного портфеля, рівень концентрації страхових ризиків, наявність механізмів перестраховування;

Інноваційно-технологічні показники — ступінь автоматизації управління, наявність цифрових каналів взаємодії зі страхувальниками, впровадження аналітичних платформ, показники кіберстійкості.

Узагальнюючим показником комплексної системи оцінки фінансової стійкості страхових компаній є Інтегральний показник фінансової стійкості, який доцільно розраховувати із застосуванням методів багатокритеріального оцінювання, машинного аналізу даних та алгоритмів зваженої суми, де вагові коефіцієнти формуються на основі оцінки ризиків і значущості кожного показника.

Таким чином, інноваційні підходи до оцінювання фінансової стійкості страхових компаній передбачають перехід від традиційного статичного аналізу до динамічного, цифрово-орієнтованого ризик-менеджменту, що дозволяє забезпечити довгострокову

надійність страховиків і підвищити довіру споживачів до страхового ринку України.

Висновки

Проведене дослідження підтвердило, що перманентні зміни на страховому ринку потребують оновлення підходів до оцінювання фінансової стійкості та надійності страхових компаній. Дані зміни викликані як цифровізацією економіки так і зростанням ролі ризик-орієнтованого регулювання в цій сфері. Сучасна парадигма розвитку страхової діяльності вимагає негайної інтеграції інноваційних технологій, цифрових аналітичних інструментів і систем раннього попередження. Такі заходи дозволяють своєчасно реагувати на зміни ринкового середовища та підвищувати ефективність управління ризиками страхових компаній.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що впровадження інноваційно-технологічних методів оцінювання фінансової стійкості сприяє формуванню нової моделі управління страховими компаніями. Першочерговими виступають принципи орієнтовані на прозорість, адаптивність і цифрову ефективність. Комплексна система, що охоплює фінансові, ризик-орієнтовані та інноваційно-технологічні показники, забезпечує більш об'єктивну оцінку надійності страховика та підвищує довіру до страхового ринку України. Застосування штучного інтелекту, великих даних і автоматизованих алгоритмів дозволить посилити моніторинг, прогнозування ризиків і прийняття управлінських рішень, сприяючи сталому розвитку страхового сектору в умовах цифровізації.

Список використаних джерел

1. Аберніхіна, І. Г., & Сокиринська, І. Г. (2017). Система показників оцінки фінансової надійності страховика. *Фінанси України*, (6), 74-86.
2. Агрес, О., Рубай, О., & Синявська, Л. (2023). Удосконалення управління фінансовими ризиками страхової компанії з метою підвищення її фінансової надійності. *Аграрна економіка*, 16(3-4), 61-67.
3. Балицька, М. В. (2016). Роль фінансової стійкості страхових компаній у забезпеченні фінансової стабільності економіки країни. *Економіка та держава*, (9), 89-92.
4. Войтович, Л. М. (2015). Рейтингова оцінка страхових компаній в Україні: сутність та особливості. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 4, 801-805.
5. Гриценко, А. В. (2017). Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній. *Облік і фінанси*, (4), 107-111.
6. Журавка, О. С., Темченко, А. Р., & Федорченко, В. Г. (2018). Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості страхових компаній. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*, (22 (1)), 117-122.
7. Клепікова, О. А., Поліщук, С. О., Сарамков, О. А., & Нечай, Д. В. (2019). Аналіз головних показників фінансової стійкості страхової компанії з використанням імітаційного моделювання. *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія: Економічна*, (96), 80-94.
8. Омельчук, Л. В. (2017). Наукові підходи до розуміння діагностики фінансового стану вітчизняних страхових компаній. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія економічна*, (2), 226-238.
9. Рись, О. О. Шляхи удосконалення оцінювання фінансової стійкості вітчизняних страхових компаній. Сучасний стан та перспективи розвитку фінансової системи України: збірник наукових праць ІХ Всеукраїнської науково-практичної, 218.

10. Руда, Р. В. (2015). Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості страхової організації. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу, (4), 93-98.
11. Савченк О., & Пустовіт, О. (2023). Матриця фінансового розвитку та оптимізація фінансової стратегії страхової компанії (на прикладі ПРАТ «СК «ЄВРОІНС УКРАЇНА»). Development Service Industry Management, (4), 81-85.
12. Сич, О. А., & Павлосюк, Х. П. (2018). Оцінка фінансової стійкості страхової компанії. Ефективна економіка, 11.
13. Bilous, N. M., & Peleshanko, A. V. (2018). Рейтингова оцінка діяльності страхових компаній в Україні зі страхування життя. Bulletin National University of Water and Environmental Engineering, 3(83), 3-18.